

درآمدی بر فلسفه مهدویت پژوهی

حسین الهی نژاد

www.ketab.ir

نشر پژوهش علوم و فرهنگ اسلامی

درآمدی بر فلسفه مهدویت پژوهی

حسین الهی‌نژاد

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی
- سرویراستار: محمدباقر انصاری
- ویراستار: عباس جباری مقدم
- چاپ: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- چاپ اول: زمستان ۱۳۹۱
- شمارگان: ۱۲۰۰
- قیمت: ۲۰۰ تومان
- عنوان: ۷/ ۱: سلسل: ۲۸۸
- همه حقوق برای ناشر محفوظ است.
- نشانی: قم، خیابان شهدا، پلاک ۴۲
- تلفن و دورنگار: ۷۸۳۲۸۳۳، ۳۷۱۸۵۸۰۵۸، کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۶۴۳۹
- مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار: ۷۸۳۲۸۳۴
- ۲. تهران، خیابان انقلاب، ویرانه درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده
- طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۶۶۰۵۱۵۰۴
- وب سایت: www.pub.isca.ac.ir؛ پست الکترونیک: nashr@isca.ac.ir

سرشناسه:	الهی‌نژاد؛ حسین، ۱۳۴۵ -
عنوان‌نام‌پدیدآور:	درآمدی بر فلسفه مهدویت‌پژوهی/ حسین الهی‌نژاد، تهیه: پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی
مشخصات نشر:	قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری:	۱۶۸ ص:؛ نمودار
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۵-۱۰۵-۳
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۱۵۳]-۱۵۸؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع:	محدثین حسن(عج)، امام دوازدهم، ۱۲۵۵ق-
موضوع:	مهدویت - فلسفه
موضوع:	مهدویت - تحقیق - فلسفه
موضوع:	مهدویت
شناسه افزوده:	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۱ ۷۲۵۴/۴: ۲۲۴ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۴۶۲
شماره کتابشناسی ملی:	۳۰۰۵۶۷۶

فهرست مطالب

۱۱		سخنی با خواننده
۱۳		مقدمه

فصل اول: کلیات

۱۵		سخن نخست
۱۶		تمایزات رویکرد درجه یک و دو
۱۶		۱. تمایز در قلمرو
۱۶		۲. تمایز در جایگاه
۱۶		۳. تمایز در نگرش
۱۷		۴. تمایز در روش
۱۷		۵. تمایز در هدف
۱۷		واژگان کلیدی
۱۷		ضرورت و هدف بحث فلسفه مهدویت پژوهی
۱۸		۱. شناخت حوزه مطالعاتی مهدویت پژوهی و معرفت بخشی آن
۱۸		۲. جبران کاستی ها در حوزه بیرونی مهدویت پژوهی

فصل دوم: مفهوم‌شناسی فلسفه و ارتباط معنایی با فلسفه‌های مضاف

چیزیستی فلسفه.....	۲۱
تعریف مورد نظر از فلسفه.....	۲۲
ویژگی نخست: روش‌شناسی.....	۲۵
روش‌شناسی فلسفه و فلسفه مضاف.....	۲۷
ویژگی دوم: رویکردشناسی.....	۲۹
ویژگی سوم: کارکردشناسی.....	۲۹
ویژگی چهارم: موضوع‌شناسی.....	۳۲
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۳۴

فصل سوم: فلسفه مضاف و اقسام آن

چیزیستی فلسفه مضاف.....	۳۷
تعاریف و نقد.....	۳۷
۱. تعریف اول.....	۳۸
نقد و نظر.....	۳۸
۲. تعریف دوم.....	۳۹
نقد و نظر.....	۴۱
۳. تعریف سوم.....	۴۳
نقد و نظر:.....	۴۵
۴. تعریف چهارم.....	۴۶
نقد و نظر.....	۴۷
۵. تعریف پنجم.....	۴۷

۴۷	نقد و نظر:
۴۸	تعریف مختار
۴۸	ویژگی های تعریف مختار
۴۸	۱. دانش بودن فلسفه مضاف
۴۹	۲. فرانکر و کلی بودن فلسفه مضاف
۵۰	۳. روشگان عقلی فلسفه مضاف (تحلیلی)
۵۰	۴. «پدیده ها» موضوعات فلسفه مضاف
۵۱	۵. تبیین و تحلیل «مبانی» به عنوان کارکرد فلسفه مضاف
۵۲	فلسفه مهدویت پژوهی و تفاوت آن با رئوس ثمانیه و اجزای علوم
۵۲	تعریف اجمالی از فلسفه مهدویت
۵۳	تفاوت اجزای علوم با فلسفه علوم
۵۵	تفاوت رئوس ثمانیه با فلسفه علوم
۵۷	۱. روش شناختی
۵۸	۲. غایت شناختی
۵۸	۳. تفاوت در مسائل
	نمودار تمایزات و تشابهات میان فلسفه مضاف به علوم، رئوس ثمانیه و اجزای علوم
۵۹	

فصل چهارم:

چیستی مهدویت، فلسفه مهدویت، مهدویت پژوهی و فلسفه مهدویت پژوهی

۶۱	چیستی مهدویت و تنوعات آن
۶۱	مرحله اول: مهدویت
۶۱	مرحله دوم: فلسفه مهدویت

- مرحله سوم: مهدویت پژوهی ۶۲
- مرحله چهارم: فلسفه مهدویت پژوهی ۶۳
- چیستی فلسفه مهدویت پژوهی ۶۳
- شاخصه‌های فلسفه مهدویت پژوهی ۶۴
۱. مهدویت پژوهی یک حوزه معرفتی ۶۴
۲. رویکرد کلی و فرانگر ۶۵
۳. نگرش بیرونی و درجه دو ۶۵
- مسائل فلسفه مهدویت پژوهی ۶۶
- چرا اصلاح فلسفه مهدویت پژوهی؟ ۶۷
- عوامل انتخاب این مباحث فلسفه مهدویت پژوهی ۶۸
- آیا فلسفه مهدویت پژوهی، مسئله است؟ ۶۸
- فلسفه مهدویت پژوهی، توصیف یا تجویز؟ ۷۴
- مفهوم‌شناسی توصیه و توصیف ۷۵
۱. توصیفی، گزارشی ۷۵
- ب: توصیه‌ای، تجویزی ۷۶
- دیدگاه‌ها پیرامون توصیفی یا توصیه‌ای بودن فلسفه علوم ۷۸
۱. توصیفی بودن فلسفه علوم ۷۸
۲. توصیفی و تجویزی بودن فلسفه علوم ۸۱
- علت تفاوت دیدگاه‌ها پیرامون دستوری و توصیفی ۸۵
۱. معناشناختی و آژنه توصیف ۸۶
۲. ماهیت علم ۸۶
- الف) علم به معنای مجموعه مسائل ۸۷
- ب) علم به معنای مجموعه فعالیت‌های عالمان ۸۷

- ج) علم به معنای مجموعه مسائل در طول تاریخ علم ۸۸
- د) علم به معنای مجموعه مسائل فعلی ۸۸
۳. کیفیت طرح پرسش ۸۹
۴. متفاوت بودن ماهیت علوم ۹۰
- خلاصه‌ای از توجیهات گزارشی بودن فلسفه علوم ۹۲
- خلاصه‌ای از توجیهات گزارشی و توصیه‌ای بودن فلسفه علوم ۹۲
- جمع‌بندی و نظریه مختار ۹۳
- توصیفی و توصیه‌ای بودن فلسفه مهدویت پژوهی ۹۴

فصل پنجم: چستی مهدویت پژوهی از نظر حوزه معرفتی

- مهدویت پژوهی؛ علم، رشتۀ میل به چه یا گرایش؟ ۹۵
- مهدویت پژوهی با رویکرد «اثباتی و یسینی» و «تبوتی و پیشینی» ۹۷
۱. مهدویت پژوهی با رویکرد اثباتی و محصل ۹۹
- فلسفه مضاف به علوم با رویکرد تاریخی ۱۰۰
- فلسفه مضاف به علوم با رویکرد منطقی ۱۰۱
- مفهوم‌شناسی علم و ساختار آن ۱۰۲
- تعریف علم بر اساس معنا و مفهوم ۱۰۳
- تعریف علم بر اساس ساختار ۱۰۴
- تعریف حداقلی و حداکثری در علم ۱۰۶
- تعاریف حداقلی علم ۱۰۷
- علم بودن مهدویت پژوهی بر اساس تعریف حداقلی ۱۱۰
- پروژه مسئله‌شناسی مهدویت ۱۱۳
- رفع استبعاد از مهدویت پژوهی به عنوان یک حوزه مستقل معرفتی ۱۱۴

۱۲۱	علم بودن مهدویت پژوهی بر اساس تعریف حداکثری
۱۲۳	چیستی رشتگی و رشته بودن مهدویت پژوهی
۱۲۵	نقد تاریخی رشته
۱۲۸	رابطه رشتگی با علم
۱۲۸	رابطه رشتگی با میان رشتگی
۱۲۹	مهدویت پژوهی به عنوان یک رشته
۱۳۱	مهدویت پژوهی به عنوان یک گرایش
۱۳۴	عوامل شکل گیری گرایش مهدویت پژوهی
۱۳۶	نتیجه بحث
۱۳۸	۲. مهدویت پژوهی با رویکرد ثبوتی و پیشینی (مطلوب، منطقی و نفس الامری)
۱۳۸	الف) چیستی رویکرد ثبوتی و پیشینی مهدویت پژوهی
۱۴۰	ب) چیستی مسائل مطلوب و نفس الامری
۱۴۲	تعریف و شاخصه های میان رشتگی و تطبیق آن با هدایت پژوهی
۱۴۶	میان رشتگی مهدویت پژوهی با رویکرد ثبوتی و پیشینی
۱۴۸	خلاصه و نتیجه نوشتار
۱۵۳	کتابنامه
۱۵۹	نمایه
۱۵۹	اصطلاحات
۱۶۶	اعلام
۱۶۷	کتابها

سخنی با خواننده

«مهدویت پژوهی» که مزین به قواعد و اسلوب یک حوزه مطالعاتی نظیر موضوع، مسائل، غایت و روش است، از نظر فراوانی مسائل و کثرت شبهات و اقبال عمومی بسان یک حوزه مطالعاتی خود نمائی می کند. با دو رویکرد اثباتی و پسینی، و ثبوتی و پسینی تعریف پذیر است. رویکرد اثباتی و پسینی که تاریخ مندی و تجربه پذیری «مهدویت پژوهی» را به اثبات می رساند، در قالب سه حوزه «علم»، «رشته» و «گرایش» قابل توصیف است. یعنی حوزه مهدویت پژوهی علاوه بر اینکه قابلیت «گرایش» بودن را دارد، شایستگی انطباق بر حوزه های دیگر نظیر «علم» و «رشتگی» را نیز دارا می باشد. براساس رویکرد ثبوتی و پسینی که یک رویکرد مطلوب و نفس الامری است، حوزه مهدویت پژوهی با جهت وسعت قلمرو و کثرت مسائل و به دلیل داشتن موضوع پیچیده و ذوابعاد در قالب حوزه «میان رشتگی» تعریف می شود و با رویکردهای متفاوت می تواند به عنوان یک حوزه علم، رشتگی، میان رشتگی و یا گرایش مطرح شود و انطباق مهدویت پژوهی با هر کدام از آنها، دانش بودن آن به اثبات می رسد و زمینه اضافه شدن فلسفه به آن فراهم می شود و بستر شکل گیری «فلسفه مضاف به علوم» مهیا می شود. براین اساس «فلسفه مهدویت پژوهی» به عنوان یک دانش درجه دو است که به مسائل بیرونی مهدویت پژوهی می پردازد. مسائلی چون: مبانی شناسی مهدویت پژوهی، تطور و تحول مهدویت پژوهی، مسأله شناسی مهدویت پژوهی، با نگرش بنیادی، بیرونی و تحلیلی که رو در روی کل مهدویت پژوهی قرار دارد.

در عرصه بررسی‌های مباحث مهدویت به فضل الهی و اقداماتی درخور به منصفه ظهور رسید که باید شاکر این فضل الهی باشیم. اما آنچه فراهم آمده است مطلع عرصه بررسی‌های مهدویت پژوهشی ارزیابی می‌گردد. اما آنچه در این روزگار و در عرصه هم‌اوردی و سرافرازی دانش‌ها و علوم باید مد نظر قرار گیرد، نظریه‌پردازی و تولید دانش در عرصه مهدویت است که این مهم باید از اصلی‌ترین اولویت‌ها و بایسته‌های پژوهشی مراکز دانش بنیان تعریف و اجرا گردد و با همین رویکرد مجال لازم برای بررسی‌های نقدگرایانه و پرسشگریانه از مقبولات و مشهورات (و البته با اصول و مبانی خاص خود) فراهم شود. در این آوردگاه علمی، رسالت مراکز علمی - پژوهشی خصوصاً مرتبط به حوزه علم، افزون‌تر و حساس‌تر می‌نماید. اهتمام و عنایت گروه‌های علمی - پژوهشی پژوهشکده مهدویت را باید به پژوهشی با عنایت به جایگاه و پیشینه علمی ورود به این عرصه را بر خود لازم و ضروری دانست که این مهم در گروه مبانی با ارائه طرحی در عرصه نظریه‌پردازی آغاز گردیده است.

بحمد الله فاضل ارجمند حجة الاسلام حسین بنیاد با حوصله و پشت‌کار توانست از عهده این مهم بر آید و معرفت نوئی در عرصه فعالیت‌های مهدوی بگشاید که امید است مبارک و پر رهرو باشد. بر سیاق اهل ادب به خود فرض می‌دانیم از ارایه طریق حجج الاسلام آقایان بهروز لک، خسرو پناه و ایزد پناه تقدیر و قدردانی بنماییم و نیز از گروه مبانی و کارشناس گروه آقای سید حامد شاهرخی و شورای پژوهشی پژوهشکده که معاضدت و حوصله لازم را فراهم ساخته تشکر کنیم. امید است این پژوهش موجب تعالی و رشد فرهنگ اصیل مهدویت و مورد رضایت آن عزیز سفر کرده باشد.

محمد تقی ربانی

مدیر پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی